

Βρυξέλλες, 12.5.2021
COM(2021) 236 final

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

**Στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για μια πιο βιώσιμη και ανταγωνιστική
υδατοκαλλιέργεια στην ΕΕ για την περίοδο 2021 έως 2030**

{SWD(2021) 102 final}

1. Η ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΜΙΑ ΝΕΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και η στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» υπογραμμίζουν τις δυνατότητες χρήσης των θαλασσινών προϊόντων υδατοκαλλιέργειας ως πηγής πρωτεΐνης για τρόφιμα και ζωοτροφές, με χαμηλό αποτύπωμα άνθρακα, τα οποία μπορούν να συμβάλουν καθοριστικά στη δημιουργία ενός βιώσιμου συστήματος τροφίμων. Η στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» θέτει επίσης συγκεκριμένους στόχους για την υδατοκαλλιέργεια, ειδικότερα τη μείωση των πωλήσεων αντιμικροβιακών φαρμάκων¹ και τη σημαντική αύξηση της βιολογικής υδατοκαλλιέργειας².

Χάρη στην υδατοκαλλιέργεια δημιουργούνται θέσεις εργασίας και ευκαιρίες οικονομικής ανάπτυξης στις παράκτιες και αγροτικές κοινότητες της ΕΕ. Ο εν λόγω τομέας μπορεί επίσης να συμβάλει: στην απαλλαγή της οικονομίας από τις ανθρακούχες εκπομπές· στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και τον μετριασμό των επιπτώσεών της· στη μείωση της ρύπανσης· στη βελτίωση της διατήρησης των οικοσυστημάτων (σύμφωνα με τους στόχους της στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα και της φιλοδοξίας επίτευξης μηδενικής ρύπανσης για ένα περιβάλλον απαλλαγμένο από τοξικές ουσίες)· και να αποτελεί μέρος μιας ενισχυμένης κυκλικής διαχείρισης των πόρων. Κατά συνέπεια, μια στρατηγική και μακρόπνοη προσέγγιση για τη βιώσιμη ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας στην ΕΕ είναι σήμερα πιο επίκαιρη από ποτέ. Η προσέγγιση αυτή αναμένεται επίσης να ανοίξει τον δρόμο για την ανάκαμψη του τομέα υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ στον απόηχο της κρίσης λόγω COVID-19 και να διασφαλίσει τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα και ανθεκτικότητα του τομέα.

Στον κανονισμό σχετικά με την κοινή αλιευτική πολιτική³ απευθύνεται ήδη έκκληση για μια συντονισμένη στρατηγική προσέγγιση της ΕΕ με στόχο την υποστήριξη της ανάπτυξης του τομέα υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ, με παράλληλη διασφάλιση της οικονομικής, περιβαλλοντικής και κοινωνικής βιωσιμότητας του τομέα. Παρά την πρόοδο που έχει επιτευχθεί χάρη στην «ανοικτή μέθοδο συντονισμού» η οποία καθορίζεται στον κανονισμό, καθώς και χάρη στη χρηματοδότηση της ΕΕ, ο τομέας της υδατοκαλλιέργειας εξακολουθεί να απέχει σημαντικά από την πλήρη αξιοποίηση του δυναμικού του όσον αφορά την ανάπτυξή του και την κάλυψη της αυξανόμενης ζήτησης για πιο βιώσιμα θαλασσινά προϊόντα⁴. Η ΕΕ εισάγει πάνω από το 70 % των θαλασσινών προϊόντων που καταναλώνει⁵. Τα προϊόντα υδατοκαλλιέργειας συνολικά

¹ Σύμφωνα με τη στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο πιάτο», η Επιτροπή θα «λάβει μέτρα για τη μείωση των συνολικών πωλήσεων αντιμικροβιακών φαρμάκων στην ΕΕ για τα εκτρεφόμενα ζώα και τις υδατοκαλλιέργειες κατά 50 % έως το 2030».

² Στη στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» ορίζεται ο στόχος «για βιολογική καλλιέργεια τουλάχιστον του 25 % της γεωργικής γης της ΕΕ έως το 2030 και για σημαντική αύξηση της βιολογικής υδατοκαλλιέργειας».

³ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1380/2013.

⁴ Λεπτομερής ανάλυση των οικονομικών επιδόσεων του τομέα της υδατοκαλλιέργειας στην ΕΕ που εκπονήθηκε από την Επιστημονική, Τεχνική και Οικονομική Επιτροπή Αλιείας (ΕΤΟΕΑ) είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση <https://stecf.jrc.ec.europa.eu/reports/economic>.

⁵ Αν εξετάσουμε το θέμα των εξαγωγών των προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ, σύμφωνα με την έκθεση του 2020 για την αγορά αλιευτικών προϊόντων της ΕΕ που εκπόνησε το Παρατηρητήριο των Ευρωπαϊκών Αγορών Προϊόντων Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας (EUMOFA), το 2018 το ποσοστό αυτάρκειας όσον αφορά τα προϊόντα αλιείας και υδατοκαλλιέργειας ανερχόταν περίπου στο 42 %. Ως αυτάρκεια ορίζεται η ικανότητα των κρατών μελών της ΕΕ να καλύπτουν τη ζήτηση από τη δική τους παραγωγή, και υπολογίζεται ως ο λόγος της εγχώριας παραγωγής προς την εγχώρια κατανάλωση.

(συμπεριλαμβανομένων των εισαγωγών) αντιπροσωπεύουν το 25 % της κατανάλωσης θαλασσινών στην ΕΕ, ενώ τα προϊόντα υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ αντιπροσωπεύουν μόνο το 10 % της κατανάλωσης στην ΕΕ. Η υδατοκαλλιέργεια στην ΕΕ αντιπροσωπεύει λιγότερο από το 2 % της παγκόσμιας παραγωγής προϊόντων υδατοκαλλιέργειας. Η παραγωγή προϊόντων υδατοκαλλιέργειας στην ΕΕ εξακολουθεί να παρουσιάζει υψηλό βαθμό συγκέντρωσης τόσο όσον αφορά τα κράτη μέλη της ΕΕ όσο και τα εκτρεφόμενα είδη· υπάρχουν, συνεπώς, σημαντικές δυνατότητες διαφοροποίησης. Η υδατοκαλλιέργεια στην ΕΕ, συγκρινόμενη με αυτήν σε άλλες χώρες, υπόκειται σε ορισμένες από τις πλέον αυστηρές κανονιστικές απαιτήσεις ποιότητας, υγείας και περιβάλλοντος. Παρ' όλα αυτά, η υδατοκαλλιέργεια στην ΕΕ εξακολουθεί να έχει περιθώριο περαιτέρω βελτίωσης ως προς τις περιβαλλοντικές επιδόσεις της και, κατ' επέκταση, μπορεί να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και των σχετικών με αυτήν στρατηγικών.

Στην παρούσα ανακοίνωση επανεξετάζονται οι στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής για τη βιώσιμη ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας στην ΕΕ που εγκρίθηκαν το 2013⁶. Οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές αποτελούν τον κεντρικό πυλώνα του στρατηγικού συντονισμού της πολιτικής για την υδατοκαλλιέργεια στην ΕΕ. Έως το 2015, τα κράτη μέλη της ΕΕ είχαν εγκρίνει πολυετή εθνικά στρατηγικά σχέδια (ΠΕΣΣ) για την υδατοκαλλιέργεια σύμφωνα με τις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές. Στην υλοποίηση των σχεδίων αυτών συνέβαλε η ανταλλαγή ορθών πρακτικών μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ υπό την αιγίδα της Επιτροπής και με χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ) και άλλα ταμεία της ΕΕ.

Η Επιτροπή κάλεσε τα κράτη μέλη της ΕΕ να επανεξετάσουν τα πολυετή εθνικά στρατηγικά τους σχέδια, λαμβάνοντας υπόψη τις διαβουλεύσεις για τις νέες κατευθυντήριες γραμμές που καθορίζονται στην παρούσα ανακοίνωση. Το μελλοντικό Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας⁷ (ΕΤΘΑΥ) θα εξακολουθήσει να παρέχει στήριξη στα κράτη μέλη της ΕΕ για την υλοποίηση του στρατηγικού οράματος για τον τομέα, όπως αυτό αντικατοπτρίζεται στα εν λόγω ΠΕΣΣ και στα επιχειρησιακά τους προγράμματα, καθώς και μέσω τοπικών δράσεων, μεταξύ άλλων⁸.

2. ΟΙ ΝΕΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία αποτελεί τη νέα στρατηγική ανάπτυξης της ΕΕ και έχει ως στόχο την τόνωση της οικονομίας και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, με παράλληλη επιτάχυνση της πράσινης μετάβασης με οικονομικά αποδοτικό τρόπο. Οι στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές που καθορίζονται στην παρούσα ανακοίνωση αποσκοπούν στη διαμόρφωση κοινού οράματος των κρατών μελών της ΕΕ και όλων

⁶ COM(2013) 229 final της 29ης Απριλίου 2013.

⁷ Το κείμενο της πολιτικής συμφωνίας σχετικά με την πρόταση κανονισμού για το ΕΤΘΑΥ είναι διαθέσιμο στον ακόλουθο ιστότοπο: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/plmrep/COMMITTEES/PECH/DV/2021/02-22/EMFAF_consolidated_clean_EN.pdf. Το κείμενο αυτό αναμένεται να υποβληθεί σε νομική αναθεώρηση και να εγκριθεί οριστικά από το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

⁸ Σύμφωνα με το άρθρο 23 του κανονισμού ΕΤΘΑΥ (κείμενο της πολιτικής συμφωνίας, βλ. υποσημείωση 7), η στήριξη της υδατοκαλλιέργειας στο πλαίσιο του ΕΤΘΑΥ πρέπει να συνάδει με τα πολυετή εθνικά στρατηγικά σχέδια για την ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας.

των σχετικών ενδιαφερόμενων μερών όσον αφορά την περαιτέρω ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας στην ΕΕ με τρόπο ο οποίος να συμβάλλει στην εν λόγω στρατηγική ανάπτυξης. Ειδικότερα, οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές έχουν ως στόχο να συμβάλουν στη δημιουργία ενός τομέα υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ ο οποίος: i) θα είναι ανταγωνιστικός και ανθεκτικός· ii) θα διασφαλίζει την παροχή θρεπτικών και υγιεινών τροφίμων· iii) θα συμβάλει στη μείωση της εξάρτησης της ΕΕ από τις εισαγωγές θαλασσινών προϊόντων· iv) θα συνεισφέρει στη δημιουργία οικονομικών ευκαιριών και θέσεων εργασίας· και v) θα αναδειχθεί σε παγκόσμιο σημείο αναφοράς ως προς τη βιωσιμότητα. Οι κατευθυντήριες γραμμές αναμένεται επίσης να διευκολύνουν τους καταναλωτές ώστε να κάνουν συνειδητές επιλογές βιώσιμων προϊόντων υδατοκαλλιέργειας και να συμβάλλουν στη διασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού για τα προϊόντα υδατοκαλλιέργειας που διατίθενται στην αγορά της ΕΕ. Επιπλέον, αναμένεται να συμβάλουν με καθοδηγητικό τρόπο στην αξιοποίηση των πολυάριθμων μέσων και κονδυλίων που είναι διαθέσιμα για τη στήριξη της υδατοκαλλιέργειας στην ΕΕ, καθώς και να συνδράμουν στην εφαρμογή της ισχύουσας ενωσιακής νομοθεσίας.

Για να πραγματοποιηθεί το όραμα αυτό, είναι απαραίτητη η αντιμετώπιση διαφόρων προκλήσεων και ευκαιριών που αφορούν τον τομέα υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ προκειμένου να επιτευχθούν οι ακόλουθοι αλληλένδετοι στόχοι:

- (1) οικοδόμηση ανθεκτικότητας και ανταγωνιστικότητας·
- (2) συμμετοχή στην πράσινη μετάβαση·
- (3) διασφάλιση της κοινωνικής αποδοχής και της ενημέρωσης του καταναλωτή· και
- (4) ενίσχυση των γνώσεων και της καινοτομίας.

Στην παρούσα ανακοίνωση παρέχονται γενικές κατευθυντήριες γραμμές για την αντιμετώπιση των εν λόγω προκλήσεων και ευκαιριών. Στο παράρτημα της παρούσας ανακοίνωσης προτείνονται επίσης ειδικές δράσεις που μπορούν να αναλάβουν η Επιτροπή, τα κράτη μέλη της ΕΕ και το γνωμοδοτικό συμβούλιο υδατοκαλλιέργειας για την επίτευξη προόδου σε όλους τους τομείς που επισημαίνονται.

Όπου απαιτείται, στην παρούσα ανακοίνωση θα γίνεται αναφορά σε συγκεκριμένες προκλήσεις και ευκαιρίες που αφορούν την οστρακοκαλλιέργεια⁹ και την υδατοκαλλιέργεια εσωτερικών υδάτων¹⁰ λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους. Ως συνέχεια της στρατηγικής «Από το αγρόκτημα στο πιάτο», η Επιτροπή επεξεργάζεται επίσης μια ξεχωριστή και ειδική πρωτοβουλία για τη στήριξη της

⁹ Η παραγωγή οστρακοειδών στην ΕΕ αφορά κυρίως τα μαλάκια, συγκεκριμένα τα μύδια, τα στρείδια και τα κυδώνια. Η καλλιέργεια μαλακίων στην ΕΕ αποτελεί ως επί το πλείστον παραδοσιακή, οικογενειακή δραστηριότητα έντασης εργασίας, στο πλαίσιο της υδατοκαλλιέργειας, η οποία είναι πλήρως ενσωματωμένη στο τοπίο της κάθε περιοχής.

¹⁰ Η υδατοκαλλιέργεια εσωτερικών υδάτων συνιστά ένα ιδιαίτερο κατάλληλο εργαλείο για την παραγωγή βιώσιμων τροφίμων στις περικλειστές περιοχές, ενώ επίσης δημιουργεί θέσεις απασχόλησης που τόσο έχουμε ανάγκη. Ορισμένα από τα κύρια είδη γλυκών υδάτων στην ΕΕ συμπεριλαμβάνουν τον κυπρίνο, την πέστροφα, καθώς και νεοεμφανιζόμενα είδη, όπως το λυκόψαρο και το ποταμολάβρακο. Οι χερσαίες λιμνοδεξαμενές παραμένουν οι συχνότερα χρησιμοποιούμενες εγκαταστάσεις παραγωγής. Ωστόσο, ευρέως χρησιμοποιούνται και οι μακρόστενες δεξαμενές και άλλα συστήματα ροής νερού, κλωβοί, περιφράγματα και δεξαμενές. Ορισμένα είδη υδατοκαλλιέργειας γλυκών υδάτων (κυρίως η υδατοκαλλιέργεια σε λιμνοδεξαμενές) μπορούν να παρέχουν υπηρεσίες οικοσυστήματος, εφόσον αποτελούν αντικείμενο καλής διαχείρισης, και συνδέονται συχνά με τον πολιτισμό και την παράδοση. Τα συστήματα επαναχρησιμοποίησης ύδατος (συστήματα υδατοκαλλιέργειας με ανακυκλοφορία του νερού) χρησιμοποιούνται λιγότερο συχνά λόγω του υψηλού βαθμού επενδύσεων που απαιτούνται, αλλά είναι πιθανό να χρησιμοποιούνται συχνότερα στο μέλλον λόγω των σαφών πλεονεκτημάτων τους.

παραγωγής, της ασφαλούς κατανάλωσης και της καινοτόμου χρήσης των φυκών. Η πρωτοβουλία αυτή θα αφορά την αντιμετώπιση των προκλήσεων και των ευκαιριών της καλλιέργειας φυκών και θα περιέχει προτάσεις για συγκεκριμένες δράσεις¹¹.

Η παρούσα ανακοίνωση εκπονήθηκε σε στενή συνεργασία με τα κράτη μέλη της ΕΕ και τα ενδιαφερόμενα μέρη, κυρίως εκείνα που εκπροσωπούνται στο γνωμοδοτικό συμβούλιο υδατοκαλλιέργειας. Λαμβάνονται επίσης υπόψη τα αποτελέσματα δημόσιας διαβούλευσης¹². Επιπλέον, στην παρούσα ανακοίνωση συνεκτιμώνται οι απόψεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου όσον αφορά την ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας στην ΕΕ¹³.

2.1. Οικοδόμηση ανθεκτικότητας και ανταγωνιστικότητας

Δύο είναι οι βασικές προϋποθέσεις που ευνοούν την ανάπτυξη του τομέα υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ ως ανθεκτικού και ανταγωνιστικού τομέα: η πρόσβαση σε χώρο και ύδατα και ένα διαφανές και αποτελεσματικό κανονιστικό και διοικητικό πλαίσιο. Από την ενδιάμεση αξιολόγηση της ανοικτής μεθόδου συντονισμού¹⁴ συνάγεται το συμπέρασμα ότι, παρά την πρόοδο που σημειώθηκε σε ορισμένα κράτη μέλη από τη στιγμή της θέσπισης των στρατηγικών κατευθυντηρίων γραμμών του 2013, απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες σε αμφότερα τα πεδία. Όσον αφορά την ανθεκτικότητα, δύο είναι τα ζητήματα που αποτελούν ιδιαίτερη πρόκληση για τον τομέα της υδατοκαλλιέργειας: η διαχείριση των κινδύνων που σχετίζονται με την υγεία των ζώων και των ανθρώπων (κυρίως, αλλά όχι αποκλειστικά, στην καλλιέργεια μαλακίων) και οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Για την υδατοκαλλιέργεια γλυκών υδάτων ειδικότερα, οι θηρευτές και η ξηρασία¹⁵ αποτελούν επίσης πρόκληση όσον αφορά την κερδοφορία¹⁶. Η οργάνωση των παραγωγών και της αγοράς, καθώς και ο έλεγχος και η καταπολέμηση της απάτης, αποτελούν επίσης σημαντικά εργαλεία για τη διασφάλιση της ανθεκτικότητας και της ανταγωνιστικότητας του τομέα υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ. Τέλος, η ανταγωνιστικότητα του τομέα μπορεί επίσης να

¹¹ Σύμφωνα με τη στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο πιάτο», η Επιτροπή θα «καθορίσει τη στοχευμένη στήριξη για τη βιομηχανία φυκών, καθώς τα φύκη θα πρέπει να καταστούν σημαντική πηγή εναλλακτικών πρωτεϊνών για ένα βιώσιμο σύστημα τροφίμων και για την παγκόσμια επισιτιστική ασφάλεια».

¹² Πραγματοποιήθηκε δημόσια διαβούλευση μεταξύ Ιουλίου και Οκτωβρίου του 2020. Στις παρούσες νέες στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές λαμβάνονται επίσης υπόψη τα αποτελέσματα της ενδιάμεσης αξιολόγησης της ανοικτής μεθόδου συντονισμού (βλ. το έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής: https://ec.europa.eu/fisheries/sites/fisheries/files/docs/swd-2020-6_en.pdf), η ανταλλαγή εμπειριών στο πλαίσιο της ανοικτής μεθόδου συντονισμού και τα αποτελέσματα των χρηματοδοτούμενων από την ΕΕ έργων.

¹³ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 12ης Ιουνίου 2018 «Προς έναν βιώσιμο και ανταγωνιστικό ευρωπαϊκό τομέα υδατοκαλλιέργειας: τρέχουσα κατάσταση και μελλοντικές προκλήσεις» (2017/2118(INI)).

¹⁴ Βλ. υποσημείωση 121.

¹⁵ Η ξηρασία μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα των εκμεταλλεύσεων γλυκών υδάτων οι οποίες, σε αντίθεση με τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, δεν λαμβάνουν πάντα αποζημιώσεις για τέτοιου είδους κατάσταση.

¹⁶ Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με την υδατοκαλλιέργεια γλυκών υδάτων στην ΕΕ, βλ. τη μελέτη του Παρατηρητηρίου των Ευρωπαϊκών Αγορών Προϊόντων Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας (EUMOFA) (<https://www.eumofa.eu/documents/20178/442176/Freshwater+aquaculture+in+the+EU.pdf>), και την κατάσταση ανά χώρα (<https://www.eumofa.eu/documents/20178/442176/Country+profiles.pdf>).

ενισχυθεί με περαιτέρω διαφοροποίηση της παραγωγής προϊόντων υδατοκαλλιέργειας στην ΕΕ και με την προσθήκη αξίας στα προϊόντα υδατοκαλλιέργειας.

2.1.1. Πρόσβαση σε χώρο και ύδατα

Το νερό αρχίζει να σπανίζει λόγω της κλιματικής αλλαγής. Επίσης, μεταξύ των διαφόρων τομέων οικονομικής δραστηριότητας, συμπεριλαμβανομένης της υδατοκαλλιέργειας, εντείνεται ο ανταγωνισμός τόσο για τον χώρο όσο και για την πρόσβαση στα ύδατα. Συνεπώς, ο συντονισμένος χωροταξικός σχεδιασμός, με την έγκαιρη συμμετοχή των σχετικών ενδιαφερόμενων μερών, έχει ουσιαστική σημασία. Ο χωροταξικός σχεδιασμός μπορεί να διασφαλίσει την κατανομή του χώρου και των υδάτων μεταξύ των διαφόρων τομέων οικονομικής δραστηριότητας, με παράλληλη διατήρηση των οικοσυστημάτων. Τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν ήδη σημειώσει πρόοδο όσον αφορά την ενσωμάτωση των δραστηριοτήτων υδατοκαλλιέργειας στα θαλάσσια χωροταξικά σχέδιά τους, σύμφωνα με την οδηγία για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό¹⁷. Ωστόσο, πολλά από τα εν λόγω σχέδια μόλις τώρα πρόκειται να τεθούν σε ισχύ, οπότε στις περισσότερες περιπτώσεις τα αποτελέσματά τους για την υδατοκαλλιέργεια θα φανούν στο μέλλον. Επιπλέον, πρέπει να σημειωθεί μεγαλύτερη πρόοδος σε άλλες πτυχές του χωροταξικού σχεδιασμού και της πρόσβασης σε ύδατα για τις δραστηριότητες υδατοκαλλιέργειας.

Ο συντονισμένος χωροταξικός σχεδιασμός θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει όχι μόνο τη θαλάσσια υδατοκαλλιέργεια, στην οποία συγκαταλέγεται η υδατοκαλλιέργεια των παραδοσιακών (υφάλμυρων) υδάτων, αλλά και την υδατοκαλλιέργεια γλυκών υδάτων και τη χερσαία υδατοκαλλιέργεια (συστήματα υδατοκαλλιέργειας με ανακυκλοφορία του νερού). Θα πρέπει επίσης να προβλέπει την ανάπτυξη της υπεράκτιας υδατοκαλλιέργειας, όταν το επιτρέπουν οι φυσικές συνθήκες¹⁸. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας με χαμηλότερο περιβαλλοντικό αντίκτυπο (όπως ο συνδυασμός ορισμένων ειδών καλλιέργειας με στόχο την περαιτέρω μείωση των εκπομπών θρεπτικών ουσιών και οργανικής ύλης στο περιβάλλον) και στην ενσωμάτωση κατάλληλων δραστηριοτήτων υδατοκαλλιέργειας (κυρίως όσων προσφέρουν υπηρεσίες οικοσυστήματος) σε προστατευόμενες περιοχές, όπως οι περιοχές Natura 2000. Στο πλαίσιο του χωροταξικού σχεδιασμού θα πρέπει να διασφαλίζονται πάντα, αφενός, η εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας της ΕΕ και, αφετέρου, η διαθεσιμότητα ειδικών χώρων για τη βιολογική υδατοκαλλιέργεια και την παραγωγή μαλακίων¹⁹. Στον σχεδιασμό θα πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη η προσαρμογή της υδατοκαλλιέργειας στην κλιματική αλλαγή, καθώς και η δυνατότητα ορισμένων ειδών υδατοκαλλιέργειας να συμβάλουν στον μετριασμό των επιπτώσεων

¹⁷ Οδηγία 2014/89/ΕΕ περί θεσπίσεως πλαισίου για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό.

¹⁸ Για τους σκοπούς των εν λόγω κατευθυντηρίων γραμμών, ως «υπεράκτια υδατοκαλλιέργεια» ορίζεται η υδατοκαλλιέργεια η οποία «βρίσκεται σε απόσταση > 2 km ή εκτός οπτικού πεδίου από την ακτή, σε βάθος υδάτων > 50 m, με κύματα ύψους 5 m ή μεγαλύτερα, ωκεάνια κύματα, μεταβλητούς ανέμους και ισχυρά ωκεάνια ρεύματα, σε εκτεθειμένες τοποθεσίες (ανοικτή θάλασσα, π.χ. ανοικτή $\geq 180^\circ$) για την οποία απαιτείται εξ αποστάσεως χειρισμός, αυτοματοποιημένη τροφοδοσία, ενώ μπορεί να απαιτείται εξ αποστάσεως παρακολούθηση των λειτουργικών συστημάτων (ορισμός στο πλαίσιο του εργαστηρίου του FAO το 2010 με τίτλο «Επέκταση της θαλασσοκαλλιέργειας σε μεγαλύτερη απόσταση από την ακτή, τεχνικές και χωροταξικές προκλήσεις και προκλήσεις διακυβέρνησης»).

¹⁹ Όσον αφορά τα μαλάκια, η διαθεσιμότητα υδάτων καλής ποιότητας έχει ουσιαστική σημασία, δεδομένου ότι στο νερό συσσωρεύονται επικίνδυνες ουσίες οι οποίες μπορεί να βλάψουν τη βιωσιμότητα και την υγειονομική ποιότητα των μαλακίων. Έχει θεσπιστεί νομοθεσία της ΕΕ με στόχο τη διασφάλιση υδάτων καλής ποιότητας για τα δίθυρα μαλάκια.

της κλιματικής αλλαγής (π.χ. δέσμευση άνθρακα ή διατήρηση των οικοσυστημάτων που παρέχουν προστασία από ακραία καιρικά φαινόμενα).

Βάση για τον χωροταξικό σχεδιασμό θα πρέπει να αποτελεί ο καθορισμός περιοχών κατάλληλων για υδατοκαλλιέργεια μέσω μιας διαδικασίας η οποία θα συμπεριλαμβάνει τον συντονισμό μεταξύ διαφόρων αρμόδιων αρχών σε διάφορα επίπεδα. Η διαδικασία αυτή θα πρέπει να αρχίζει με τη χαρτογράφηση υφιστάμενων και δυνητικών περιοχών υδατοκαλλιέργειας κατά τρόπο ο οποίος να συνάδει με τον υφιστάμενο περιβαλλοντικό σχεδιασμό (στον οποίο συμπεριλαμβάνονται τα σχέδια διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών). Στη χαρτογράφηση αυτού του είδους θα πρέπει να συμπεριλαμβάνεται μια διαδικασία αξιολόγησης του δυναμικού αποκατάστασης των εγκαταλελειμμένων εγκαταστάσεων υδατοκαλλιέργειας ή του δυναμικού μετατροπής υφιστάμενων βιομηχανικών εγκαταστάσεων σε εγκαταστάσεις υδατοκαλλιέργειας. Στόχος θα πρέπει να είναι επίσης η προώθηση των συνεργειών μεταξύ διαφόρων τομέων οικονομικής δραστηριότητας και των πολλαπλών χρήσεων του χώρου, όπως η ενθάρρυνση για ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας σε συνδυασμό με την ανάπτυξη της υπεράκτιας αιολικής ενέργειας.

Βάση για τον καθορισμό περιοχών κατάλληλων για υδατοκαλλιέργεια θα πρέπει να είναι σαφή και διαφανή κριτήρια και εργαλεία για τον εντοπισμό νέων περιοχών. Στα εργαλεία αυτά συγκαταλέγονται: i) η αξιολόγηση των επιπτώσεων στο οικοσύστημα μέσω εκτίμησης του στρατηγικού αντικτύπου· ii) η θέσπιση απαιτήσεων σχετικά με την ποιότητα των υδάτων (ειδικότερα όσον αφορά την καλλιέργεια μαλακίων)· iii) η αξιολόγηση δυνητικών συνεργειών και συγκρούσεων με άλλους τομείς οικονομικής δραστηριότητας· iv) ο προσδιορισμός της «φέρουσας ικανότητας» της περιοχής²⁰· και v) ο καθορισμός της απαραίτητης απόστασης των εγκαταστάσεων υδατοκαλλιέργειας από πηγές ρύπανσης. Στο πλαίσιο της διαδικασίας καθορισμού περιοχών θα πρέπει να συσταθεί κατάλληλος μηχανισμός με στόχο: i) την παρακολούθηση και συλλογή δεδομένων σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των δραστηριοτήτων υδατοκαλλιέργειας· και ii) την παρακολούθηση της ποιότητας των υδάτων (κυρίως σε περιοχές που χρησιμοποιούνται για την καλλιέργεια μαλακίων).

2.1.2. Κανονιστικό και διοικητικό πλαίσιο

Ο σύνθετος χαρακτήρας των εθνικών συστημάτων αδειοδότησης και η έλλειψη προβλεψιμότητας όσον αφορά το χρονοδιάγραμμα και την έκβαση των διαδικασιών αδειοδότησης εξακολουθούν να επισημαίνονται από τον τομέα υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ ως σημαντικά εμπόδια στην ανάπτυξη. Οι διαδικασίες αδειοδότησης μπορούν να είναι ιδιαίτερα επαχθείς για τις ΜΜΕ. Οι προκλήσεις αφορούν τόσο το σύνθετο κανονιστικό πλαίσιο του τομέα όσο και την ανάγκη εμπλοκής πολλών αρχών στη διαδικασία αδειοδότησης. Επιπροσθέτως, οι προβληματισμοί σχετικά με τις επιπτώσεις των δραστηριοτήτων υδατοκαλλιέργειας στο περιβάλλον ή σε άλλες οικονομικές δραστηριότητες οδηγούν συχνά σε διαδικασίες προσφυγών οι οποίες καθυστερούν περαιτέρω την απόκτηση ή ανανέωση της άδειας.

²⁰ Η φέρουσα ικανότητα στην υδατοκαλλιέργεια ορίζεται ως η μέγιστη βιομάζα ενός εκτρεφόμενου είδους που μπορεί να καλλιεργείται χωρίς υπέρβαση των μέγιστων αποδεκτών επιπτώσεων στα εκτρεφόμενα ζώα και στο περιβάλλον τους.

Τα πιο σημαντικά στοιχεία για την αντιμετώπιση των ζητημάτων αυτών, με παράλληλη διασφάλιση επαρκούς συνεκτίμησης των περιβαλλοντικών πτυχών στις διαδικασίες αδειοδότησης, είναι τα εξής:

- Ο εξορθολογισμός – και η εναρμόνιση, όπου είναι εφικτό – της νομοθεσίας και των διοικητικών οδηγιών σχετικά με την υδατοκαλλιέργεια. Ιδανικά, ο εξορθολογισμός αυτός θα πρέπει να διασφαλιστεί με τη θέσπιση μιας ενιαίας πράξης εθνικής νομοθεσίας η οποία θα συγκεντρώνει όλες τις σχετικές πτυχές. Η εν λόγω νομοθετική πράξη θα πρέπει να προβλέπει σαφείς διαδικασίες και χρονικά πλαίσια για τη διαχείριση των αιτήσεων χορήγησης νέων αδειών ή ανανέωσης υφιστάμενων αδειών.
- Η σύσταση, όταν αυτό είναι εφικτό, μιας ενιαίας εθνικής οντότητας για την υδατοκαλλιέργεια, η οποία θα συγκεντρώνει τις διάφορες οικείες αρχές που είναι αρμόδιες για την υδατοκαλλιέργεια. Η οντότητα αυτή θα έχει ως αποστολή τη διευκόλυνση και τον συντονισμό του έργου των εν λόγω αρχών αναφορικά με τον σχεδιασμό, την αδειοδότηση και την παρακολούθηση των δραστηριοτήτων υδατοκαλλιέργειας. Η οντότητα αυτή θα πρέπει να επιζητά τη συμμετοχή των οικείων ενδιαφερομένων μερών με στόχο τη συζήτηση και την έγκαιρη ενσωμάτωση των απόψεών τους. Στις περιπτώσεις εκείνες όπου η αρμοδιότητα για την υδατοκαλλιέργεια ασκείται επίσης σε υποεθνικό επίπεδο, θα πρέπει να ενθαρρύνεται η δημιουργία εθνικής δομής, η οποία θα συγκεντρώνει περιφερειακές/τοπικές αρχές και οντότητες.
- Η δημιουργία ενός συστήματος «υπηρεσίας ενιαίας εξυπηρέτησης» για την αδειοδότηση των δραστηριοτήτων υδατοκαλλιέργειας, το οποίο θα προωθεί τόσο τη διαφάνεια της διαδικασίας αδειοδότησης όσο και την αλληλεπίδραση μεταξύ του αιτούντος και των αρχών λήψης αποφάσεων.
- Ο καθορισμός περιοχών κατάλληλων για υδατοκαλλιέργεια σύμφωνα με τις αρχές που αναφέρονται στην ως άνω ενότητα 2.1.1.
- Η θέσπιση διαδικασίας αδειοδότησης πιο μακροπρόθεσμου χαρακτήρα με τακτική παρακολούθηση και επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση μη συμμόρφωσης (οι οποίες θα μπορούσαν να συμπεριλαμβάνουν ανάκληση άδειας). Στους όρους αδειοδότησης θα πρέπει να συμπεριλαμβάνεται η υποχρέωση παρακολούθησης και υποβολής δεδομένων, κυρίως εκείνων των δεδομένων που απαιτούνται στο πλαίσιο της σχετικής εθνικής και ενωσιακής νομοθεσίας.

Η πρόοδος των κρατών μελών της ΕΕ όσον αφορά την αντιμετώπιση των εν λόγω πτυχών θα μπορούσε να διασκεδάσει τις ανησυχίες των παραγωγών προϊόντων υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ για την όποια απουσία ισότιμων όρων ανταγωνισμού στις δραστηριότητες υδατοκαλλιέργειας στην ΕΕ εξαιτίας των διαφορών μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ όσον αφορά την επιβάρυνση που συνεπάγεται η απόκτηση άδειας για νέες εκμεταλλεύσεις.

2.1.3. Υγεία των ζώων και δημόσια υγεία

Παρά την νομοθεσία της ΕΕ για την υγεία των υδρόβιων ζώων²¹ και τη χρηματοδοτούμενη από την ΕΕ έρευνα στον τομέα αυτόν, οι λοιμώδεις νόσοι παραμένουν ένας πολύ σημαντικός περιοριστικός παράγοντας όσον αφορά την παραγωγικότητα της υδατοκαλλιέργειας²². Οι νόσοι αυτές αποτελούν επίσης πρόβλημα για την καλή διαβίωση των ζώων. Οι προκλήσεις που εξακολουθούν να υφίστανται στον τομέα αυτόν είναι οι εξής:

- η έλλειψη ορθών ζωοτεχνικών πρακτικών και τεχνολογιών προσαρμοσμένων στο κάθε είδος υδατοκαλλιέργειας·
- η ανάγκη για καλύτερη πρόληψη των νόσων και της παρασιτικής προσβολής, με στόχο τη μείωση της ανάγκης για κτηνιατρικά φάρμακα·
- η ανάγκη για μείωση της χρήσης φαρμακευτικών προϊόντων, συμπεριλαμβανομένων των αντιμικροβιακών και των αντιπαρασιτικών ουσιών, οι οποίες μπορεί να βλάπτουν το περιβάλλον ή να συντελούν στη μικροβιακή αντοχή·
- κενά όσον αφορά την έρευνα (μεταξύ άλλων, σχετικά με το μικροβίωμα των ιχθύων, τις δυνητικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην υγεία των ιχθύων και τις επιπτώσεις του στρες στο ανοσοποιητικό τους σύστημα)·
- η χαμηλή διαθεσιμότητα ειδικών κτηνιατρικών φαρμάκων (συμπεριλαμβανομένων των εμβολίων) για χρήση σε υδρόβια ζώα²³·
- η έλλειψη κωδίκων ορθής πρακτικής για την έγκαιρη ανίχνευση, την πρόληψη και τον έλεγχο των νόσων υδρόβιων ζώων που δεν είναι καταγεγραμμένες στη σχετική νομοθεσία της ΕΕ·
- η ανάγκη για πιο συνεκτική και διεξοδική διερεύνηση των νόσων υδρόβιων ζώων σε ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ και εντός ορισμένων τομέων· και
- η διαχείριση των νοροϊών στην καλλιέργεια μαλακίων, οι οποίοι μπορούν να αποτελέσουν όχι μόνο απειλή για τη δημόσια υγεία, αλλά να θέσουν επίσης σε κίνδυνο την οικονομική βιωσιμότητα των εκμεταλλεύσεων μαλακίων²⁴.

2.1.4. Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και μετριασμός της

²¹ Η ισχύουσα νομοθεσία για την υγεία των ζώων περιλαμβάνει: τον κανονισμό (ΕΕ) 2016/429 σχετικά με τις μεταδοτικές νόσους των ζώων («νόμος για την υγεία των ζώων»), εν ισχύ από την 21η Απριλίου 2021· και το ισχύον νομικό πλαίσιο για τα κτηνιατρικά φάρμακα και τις φαρμακούμενες ζωοτροφές (οδηγία 2001/82/ΕΚ, κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 726/2004 και οδηγία 90/167/ΕΟΚ), το οποίο θα αντικατασταθεί από τον κανονισμό (ΕΕ) 2019/6 για τα κτηνιατρικά φάρμακα που θα εφαρμόζεται από τις 28 Ιανουαρίου 2022 και τον κανονισμό (ΕΕ) 2019/4 για τις φαρμακούμενες ζωοτροφές.

²² Αυτό ισχύει ειδικότερα για την καλλιέργεια μαλακίων. Τα τελευταία χρόνια, καταγράφεται ένας ολοένα αυξανόμενος αριθμός θανάτων που συνδέονται με παθογόνους οργανισμούς, με αποτέλεσμα να πλήττεται σοβαρά η βιωσιμότητα των εκμεταλλεύσεων μαλακίων. Η καλλιέργεια μαλακίων απειλείται επίσης από την εξάπλωση επιβλαβών φυκών, τη θαλάσσια ρύπανση και τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

²³ Ο νέος κανονισμός (ΕΕ) 2019/6 για τα κτηνιατρικά φάρμακα θα συμβάλει στην αύξηση της διαθεσιμότητας κτηνιατρικών φαρμάκων για την υδατοκαλλιέργεια και στην παροχή κινήτρων για την τόνωση της καινοτομίας.

²⁴ Απαιτούνται νέες γνώσεις και καινοτόμες τεχνικές που θα συμβάλουν στην καταπολέμηση νόσων όπως ο νοροϊός, οι οποίες προσβάλλουν τα δίθυρα μαλάκια.

Ο τομέας της υδατοκαλλιέργειας θα χρειαστεί να προσαρμοστεί στις πολυάριθμες ανατρεπτικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και να βελτιώσει την ανθεκτικότητά του. Η στρατηγική της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και οι εθνικές στρατηγικές ή τα εθνικά σχέδια παρέχουν το πλαίσιο με το οποίο διασφαλίζεται ότι οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής εφαρμόζουν ολοκληρωμένα και αποδοτικά μέτρα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή²⁵. Για τον τομέα της υδατοκαλλιέργειας συγκεκριμένα θα πρέπει να ισχύουν ειδικές τομεακές στρατηγικές προσαρμογής²⁶. Ταυτόχρονα, είναι απαραίτητη η ελαχιστοποίηση κάθε πιθανής αρνητικής συμβολής της υδατοκαλλιέργειας στην κλιματική αλλαγή. Η κατανάλωση ενέργειας και οι εκπομπές άνθρακα που προέρχονται από την παραγωγή, τις μεταφορές και τη μεταποίηση πρέπει να μειωθούν στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό.

Ωστόσο, η υδατοκαλλιέργεια έχει σημαντικές δυνατότητες όσον αφορά τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής. Εντός του κατάλληλου πλαισίου, ορισμένα είδη υδατοκαλλιέργειας, όπως η καλλιέργεια φυκών και μαλακίων, μπορούν να παρέχουν υπηρεσίες μετριασμού της κλιματικής αλλαγής (όπως η δέσμευση του άνθρακα²⁷) ή υπηρεσίες προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή (όπως η φυσική προστασία των ακτών). Άλλα είδη υδατοκαλλιέργειας, με τον κατάλληλο τρόπο διαχείρισης, μπορούν να συμβάλλουν στη διατήρηση οικοσυστημάτων όπως οι λιμνοδεξαμενές ή οι υγρότοποι. Τα οικοσυστήματα αυτά παρέχουν προστασία από επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής όπως η άνοδος της στάθμης της θάλασσας και οι πλημμύρες. Συστήνεται η προώθηση αυτού του είδους υδατοκαλλιέργειας.

2.1.5. Οργανώσεις των παραγωγών και της αγοράς

Η κατάσταση με την οποία βρίσκεται αντιμέτωπος ο τομέας της υδατοκαλλιέργειας λόγω της έξαρσης της COVID-19 ανέδειξε την αξία των οργανώσεων παραγωγών για συλλογική δράση, ειδικά για τους παραγωγούς μικρής κλίμακας. Οι οργανώσεις παραγωγών παρέχουν μεγαλύτερη διαπραγματευτική δύναμη κατά τις συναλλαγές με τους μεταποιητές και τους εμπόρους λιανικής πώλησης. Δίνουν επίσης στους παραγωγούς τη δυνατότητα να κάνουν κοινή χρήση πόρων και να επωφελούνται από τις κοινές υπηρεσίες (π.χ. παροχή συμβουλών, εκστρατείες προώθησης), οι οποίες διαφορετικά θα ήταν εξαιρετικά δαπανηρές για μεμονωμένους παραγωγούς. Επιπλέον, οι οργανώσεις παραγωγών διευκολύνουν τη συλλογική διαχείριση και την προώθηση

²⁵ Στις 24 Φεβρουαρίου 2021 εγκρίθηκε η νέα στρατηγική της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

²⁶ Τα χρηματοδοτούμενα από την ΕΕ έργα έχουν ενισχύσει τη βάση γνώσεων όσον αφορά τον σχεδιασμό αποτελεσματικών μέτρων προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή σε διάφορους τομείς πολιτικής, μεταξύ άλλων στην υδατοκαλλιέργεια. Πολλά από τα ευρήματα των εν λόγω έργων και άλλες χρήσιμες πληροφορίες είναι διαθέσιμα στο κοινό στη διαδικτυακή πλατφόρμα Climate-ADAPT. Η Climate-ADAPT, η οποία λειτουργεί ως «υπηρεσία ενιαίας εξυπηρέτησης» για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, συγκροτήθηκε από κοινού από την Επιτροπή και τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος (ΕΟΠ). Πληροφορίες σχετικά με τον τομέα της θάλασσας και της αλιείας διατίθενται στον ιστότοπο <https://climate-adapt.eea.europa.eu/eu-adaptation-policy/sector-policies/marine-and-fisheries>.

²⁷ Στη στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» γίνεται αναφορά στη νέα πρωτοβουλία της ΕΕ για την ανθρακοδεσμευτική γεωργία στο πλαίσιο του συμφώνου για το κλίμα, καθώς και στο κανονιστικό πλαίσιο για την πιστοποίηση των απορροφήσεων διοξειδίου του άνθρακα που θα αναπτύξει η Επιτροπή. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η υδατοκαλλιέργεια που παρέχει υπηρεσίες δέσμευσης του άνθρακα, ώστε να παρέχονται τα αναγκαία κίνητρα για την ανάπτυξη αυτού του είδους υδατοκαλλιέργειας. Η προώθηση της υδατοκαλλιέργειας που παρέχει υπηρεσίες μετριασμού της κλιματικής αλλαγής θα πρέπει επίσης να εξεταστεί στο πλαίσιο των εθνικά καθορισμένων συνεισφορών βάσει της Συμφωνίας του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή.

πρωτοβουλιών αυτορρύθμισης μεταξύ των παραγωγών. Ενώ, λοιπόν, οι οργανώσεις παραγωγών βοηθούν τους παραγωγούς να οργανωθούν, οι διακλαδικές οργανώσεις δίνουν τη δυνατότητα για βελτίωση της ένταξης των παραγόντων σε ολόκληρη την αξιακή αλυσίδα. Διευκολύνουν επίσης τις πρωτοβουλίες αυτορρύθμισης μεταξύ παραγωγών, μεταποιητών και εμπόρων λιανικής πώλησης. Οι διακλαδικές οργανώσεις συμβάλλουν επίσης στην εφαρμογή και των έλεγχου των απαιτήσεων επισήμανσης.

Παρά τη διαθέσιμη στήριξη στις αναγνωρισμένες οργανώσεις παραγωγών και στις διακλαδικές οργανώσεις μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ) (κυρίως στήριξη που παρέχεται στα οικεία σχέδια παραγωγής και εμπορίας²⁸), έχει συσταθεί μικρός μόνο αριθμός οργανώσεων παραγωγών²⁹. Η δημιουργία οργανώσεων παραγωγών θα ήταν ιδιαίτερα επωφελής για την ενίσχυση της διαπραγματευτικής δύναμης στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων των παραγωγών προϊόντων υδατοκαλλιέργειας μαλακίων και ειδών γλυκών υδάτων. Οι παραγωγοί αυτοί ανήκουν κατά κανόνα σε μικρές εταιρείες οι οποίες πωλούν τα προϊόντα τους στη χονδρική και δεν επωφελούνται από την καθετοποίηση με μεταποιητές και εμπόρους λιανικής πώλησης.

Οι παραγωγοί προϊόντων υδατοκαλλιέργειας εξέφρασαν ανησυχίες σχετικά με τη δυσκολία που αντιμετωπίζουν, ιδίως οι παραγωγοί μικρής κλίμακας, όταν θέλουν να συστήσουν οργάνωση παραγωγών και να ζητήσουν την αναγνώρισή της βάσει του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1379/2013 για την κοινή οργάνωση των αγορών των προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας (κανονισμός ΚΟΑ). Η εν λόγω δυσκολία έγκειται ως επί το πλείστον στα χρηματοδοτικά μέσα που απαιτούνται και στα διοικητικά εμπόδια. Προκειμένου να διευκολυνθεί η αναγνώριση των οργανώσεων παραγωγών και άλλων επαγγελματικών οργανώσεων και να επεκταθεί η ισχύς των κανόνων τους σε μη μέλη, η Επιτροπή έχει καταρτίσει ένα μη δεσμευτικό έγγραφο καθοδήγησης³⁰. Η Επιτροπή επίσης εξακολουθεί να στηρίζει τον τομέα παρέχοντας μεθοδολογική στήριξη, καθώς και με συμμετοχή σε τεχνικές συναντήσεις και ανταλλαγή απόψεων.

2.1.6. Έλεγχος

Μια άλλη σημαντική πτυχή για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας και της κερδοφορίας της υδατοκαλλιέργειας στην ΕΕ είναι ο επαρκής έλεγχος των προϊόντων υδατοκαλλιέργειας από κάθε κράτος μέλος σε ολόκληρη την αλυσίδα εφοδιασμού (από την αλίευση/συλλογή έως τη λιανική πώληση, συμπεριλαμβανομένης της μεταφοράς), σύμφωνα με τον κανονισμό της ΕΕ για τον έλεγχο της αλιείας³¹. Οι υποχρεώσεις ιχθυοαλιείας επιτρέπουν να γνωρίζουμε την προέλευση των προϊόντων υδατοκαλλιέργειας και εξασφαλίζουν τη δυνατότητα καταπολέμησης της απάτης. Η πρόταση της Επιτροπής για νέο κανονισμό ελέγχου της αλιείας³² διευρύνει τις

²⁸ Η παροχή στήριξης στα σχέδια παραγωγής και εμπορίας των οργανώσεων παραγωγών είναι υποχρεωτική στο πλαίσιο του ΕΤΘΑ. Τα σχέδια παραγωγής και εμπορίας θα εξακολουθήσουν να είναι επιλέξιμα για στήριξη στο πλαίσιο του νέου ΕΤΘΑΥ, αλλά σε εθελοντική βάση.

²⁹ Επί του παρόντος υπάρχουν 32 αναγνωρισμένες οργανώσεις παραγωγών υδατοκαλλιέργειας, ενώ δεν υπάρχει καμία διακρατική οργάνωση. Βλ. <https://ec.europa.eu/fisheries/sites/fisheries/files/list-of-recognised-producer-organisations-and-associations-of-producer-organisations.pdf>. Υπάρχουν και άλλοι τρόποι οργάνωσης των παραγωγών, οι οποίοι δεν είναι αναγνωρισμένοι βάσει του κανονισμού ΚΟΑ (π.χ. ένωση παραγωγών με επίκεντρο ένα σήμα ποιότητας).

³⁰ Βλ. https://ec.europa.eu/fisheries/sites/fisheries/files/docs/body/guidance-document-on-implementation-of-professional-organisations_el.pdf.

³¹ Βλ. κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1224/2009 του Συμβουλίου.

³² COM(2018) 368 final.

υποχρεώσεις ιχνηλασιμότητας σε όλα τα προϊόντα υδατοκαλλιέργειας, συμπεριλαμβανομένων των μεταποιημένων προϊόντων και των προϊόντων που εισάγονται από χώρες εκτός ΕΕ. Συνεπώς, η ιχνηλασιμότητα αποτελεί επίσης πολύτιμο εργαλείο για τη διασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού στην αγορά της ΕΕ.

2.1.7. Διαφοροποίηση και προσθήκη αξίας

Ο τομέας υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ εξακολουθεί να έχει σημαντικό περιθώριο περαιτέρω διαφοροποίησης, όχι μόνο σε ό,τι αφορά την καλλιέργεια πολλά υποσχόμενων νέων ειδών (κυρίως τη διαφοροποίηση προς είδη χωρίς σίτιση και είδη χαμηλού τροφικού επιπέδου με χαμηλότερο περιβαλλοντικό αποτύπωμα), αλλά και ως προς τις μεθόδους παραγωγής (π.χ. πολυκαλλιέργεια στο πλαίσιο υδατοκαλλιέργειας σε λιμνοδεξαμενές, ολοκληρωμένη πολυτροφική υδατοκαλλιέργεια). Επίσης, είναι σημαντικό να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στη μεταποίηση και τη συσκευασία των προϊόντων υδατοκαλλιέργειας ώστε να καταστούν νέα προϊόντα προστιθέμενης αξίας (π.χ. φιλέτα και προϊόντα έτοιμα προς χρήση), τα οποία προσελκύουν νεότερους καταναλωτές. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τις πιο παραδοσιακές μορφές της υδατοκαλλιέργειας οστρακοειδών και γλυκών υδάτων. Ακόμη ένα σημαντικό εργαλείο για την προώθηση της αξίας των προϊόντων υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ είναι η χρήση συστημάτων και σημάτων ποιότητας (τα οποία υπόκεινται σε κατάλληλους ελέγχους για τη διαφύλαξη της αξιοπιστίας τους), συμπεριλαμβανομένων των γεωγραφικών ενδείξεων³³. Η προώθηση της βιώσιμης υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ ως παραδείγματος τοπικής παραγωγής που συνδέεται με άμεσους διαύλους διανομής τροφίμων διαδραματίζει επίσης σημαντικό ρόλο στη διαφοροποίηση και προσθήκη αξίας στα προϊόντα υδατοκαλλιέργειας στην ΕΕ.

Θα πρέπει επίσης να προωθείται η γεωγραφική διαφοροποίηση. Τα κράτη μέλη στα οποία ο τομέας της υδατοκαλλιέργειας παραμένει περιορισμένος θα πρέπει να διερευνήσουν και να αναπτύξουν περαιτέρω τις δυνατότητες που προσφέρει η υδατοκαλλιέργεια όσον αφορά τον βιώσιμο εφοδιασμό τροφίμων και ζωοτροφών και τη δημιουργία εναλλακτικών βιώσιμων επιχειρήσεων και θέσεων εργασίας, ειδικά στις απομακρυσμένες περιοχές όπου οι δυνατότητες απασχόλησης είναι περιορισμένες.

2.2. Συμμετοχή στην πράσινη μετάβαση

Ο τομέας υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ, όπως και άλλοι τομείς της οικονομίας της ΕΕ, πρέπει να συμμετέχει στην πράσινη μετάβαση η οποία ορίζεται στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία. Ο τομέας αυτός δύναται να συνεισφέρει σημαντικά στη μετάβαση προς βιώσιμα συστήματα τροφίμων, αλλά και στην ανάπτυξη της βιοοικονομίας και της κυκλικής οικονομίας (μέσω της χρήσης ανανεώσιμων υδρόβιων πόρων), καθώς και στην αντιστροφή της απώλειας της βιοποικιλότητας, μεταξύ άλλων με τη μείωση της ρύπανσης. Επιπλέον, με την περαιτέρω προσέγγιση του στόχου της «ανταγωνιστικής βιωσιμότητας» (όπως αναφέρεται στη στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο πιάτο»), δηλαδή με το να αναχθεί η βιωσιμότητα σε εμπορικό σήμα της ΕΕ, ο τομέας αποκτά μια σημαντική οικονομική ευκαιρία, κυρίως αν αναλογιστούμε το αυξανόμενο

³³ Βλ. κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1151/2012 για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων. Η στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» ορίζει ότι η Επιτροπή «θα ενισχύσει το νομοθετικό πλαίσιο για τις γεωγραφικές ενδείξεις (ΓΕ) και, κατά περίπτωση, θα συμπεριλάβει ειδικά κριτήρια βιωσιμότητας».

ενδιαφέρον του κοινού τόσο για το περιβαλλοντικό αποτύπωμα των προϊόντων στην αγορά όσο και για την καλή διαβίωση των ζώων.

2.2.1. Περιβαλλοντικές επιδόσεις

Η υδατοκαλλιέργεια απαιτεί καλές περιβαλλοντικές συνθήκες, όπως η καλή ποιότητα των υδάτων. Συνεπώς, η καταπολέμηση της ρύπανσης των υδάτων από τα κράτη μέλη της ΕΕ, σύμφωνα με τον φιλόδοξο στόχο της επίτευξης μηδενικής ρύπανσης που προβλέπεται στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, έχει καθοριστική σημασία για την υδατοκαλλιέργεια³⁴. Εφόσον η διαχείριση γίνεται με τον κατάλληλο τρόπο, η υδατοκαλλιέργεια μπορεί να λειτουργήσει και ως μέθοδος παραγωγής πρωτεϊνών με χαμηλότερο αποτύπωμα άνθρακα και περιβαλλοντικό αποτύπωμα από άλλα είδη καλλιέργειας. Επιπροσθέτως, ορισμένες μορφές υδατοκαλλιέργειας (π.χ. η καλλιέργεια μαλακίων, η υδατοκαλλιέργεια σε λιμνοδεξαμενές και υγροτόπους και η καλλιέργεια φυκών και άλλων ασπόνδυλων), εφόσον η διαχείρισή τους γίνεται με τον κατάλληλο τρόπο, μπορούν να προσφέρουν πολλές υπηρεσίες οικοσυστήματος. Οι υπηρεσίες αυτές συμπεριλαμβάνουν την απορρόφηση της περίσσειας των θρεπτικών ουσιών και της οργανικής ύλης από το περιβάλλον ή τη συντήρηση και αποκατάσταση των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας.

Η περιβαλλοντική νομοθεσία της ΕΕ και η ισχύουσα εθνική νομοθεσία διαμορφώνουν το κανονιστικό πλαίσιο για την υδατοκαλλιέργεια της ΕΕ. Το πλαίσιο αυτό διασφαλίζει τον μετριασμό των επιπτώσεων που οι δραστηριότητες υδατοκαλλιέργειας μπορεί να έχουν στο περιβάλλον (είτε πρόκειται για το αποτύπωμα άνθρακα, τα λύματα και τα απόβλητα, είτε για άλλες επιπτώσεις στα θαλάσσια οικοσυστήματα και στα οικοσυστήματα γλυκών υδάτων), καθώς και ότι οι δραστηριότητες υδατοκαλλιέργειας δεν βλάπτουν σοβαρά τα οικοσυστήματα ή τη βιοποικιλότητα³⁵. Τα έγγραφα καθοδήγησης της Επιτροπής³⁶ και η νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης³⁷ διευκρινίζουν την εφαρμογή της εν λόγω νομοθεσίας στον τομέα της υδατοκαλλιέργειας. Ωστόσο, οι απαιτήσεις που ισχύουν στο πλαίσιο της νομοθεσίας

³⁴ Το επερχόμενο σχέδιο δράσης για μηδενική ρύπανση θα ενισχύσει τα μέτρα κατά της ρύπανσης των υδάτων.

³⁵ Ειδικότερα, οι ακόλουθες νομοθετικές πράξεις ισχύουν, μεταξύ άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων, για την υδατοκαλλιέργεια: η οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα (οδηγία 2000/60/EK)· η οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική (οδηγία 2008/56/EK)· η οδηγία για την καλή περιβαλλοντική κατάσταση (απόφαση 2017/848/EK)· τα σχέδια διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού· οι οδηγίες για τα πτηνά και τα ενδιαιτήματα (οδηγία 2009/147/EK και οδηγία 92/43/EOK)· η οδηγία για τις βιομηχανικές εκπομπές (οδηγία 2010/75/EE)· ο κανονισμός για τη χρήση στην υδατοκαλλιέργεια ξενικών και απόντων σε τοπικό επίπεδο ειδών [κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 708/2007] και ο κανονισμός για τα χωροκατακτητικά είδη [κανονισμός (ΕΕ) 1143/2014]· η οδηγία για την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων (οδηγία 2011/92/EE)· και η οδηγία για τη στρατηγική εκτίμηση επιπτώσεων (οδηγία 2001/42/EK). Επιπλέον, η ειδική νομοθεσία για τη βιολογική παραγωγή προωθεί, μέσω της πιστοποίησης και της επισήμανσης, την υδατοκαλλιέργεια η οποία συμμορφώνεται με πιο αυστηρές απαιτήσεις παραγωγής όσον αφορά τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις και την καλή διαβίωση των ζώων, καθώς και την περιορισμένη και ρυθμισμένη χρήση εξωτερικών εισροών.

³⁶ Βλ. το έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής για την εφαρμογή της οδηγίας-πλαισίου για τα ύδατα και της οδηγίας-πλαισίου για τη θαλάσσια στρατηγική στην υδατοκαλλιέργεια (https://ec.europa.eu/fisheries/sites/fisheries/files/docs/body/swd-2016-178_el.pdf) και τις κατευθυντήριες γραμμές για την υδατοκαλλιέργεια και το δίκτυο Natura 2000 (<https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/Aqua-N2000%20guide.pdf>).

³⁷ Για παράδειγμα, η απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην υπόθεση Weser (Υπόθεση C-461/13 Bund κατά Γερμανίας [2015] ECR I-433) σχετικά με την ερμηνεία της οδηγίας-πλαισίου για τα ύδατα.

της ΕΕ δεν γίνονται πάντοτε απολύτως κατανοητές από όλους τους παράγοντες³⁸. Επιπλέον, φαίνεται ότι η ερμηνεία της νομοθεσίας της ΕΕ από τα κράτη μέλη της ΕΕ δεν είναι ομοιόμορφη, με αποτέλεσμα να υπονομεύονται οι ισότιμοι όροι ανταγωνισμού για τους παραγωγούς προϊόντων υδατοκαλλιέργειας στην ΕΕ. Επιπροσθέτως, η εφαρμογή της σχετικής ενωσιακής νομοθεσίας αποτελεί συχνά κοινή αρμοδιότητα διαφόρων διοικητικών οντοτήτων ή επιπέδων διακυβέρνησης, με αποτέλεσμα να μην διασφαλίζεται πάντα επαρκής συνεργασία ή το απαιτούμενο επίπεδο εμπειρογνωσίας για τον τομέα. Συνεπώς, απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες για τη διασφάλιση πιο ομοιόμορφης και συνεκτικής εφαρμογής του περιβαλλοντικού κανονιστικού πλαισίου.

Συγκεκριμένα, προκαλεί σύγχυση ο σύνθετος χαρακτήρας της ενωσιακής νομοθεσίας που έχει θεσπιστεί για τη διασφάλιση της καλής ποιότητας υδάτων για τα δίθυρα μαλάκια. Στην αποσαφήνιση της νομοθεσίας αυτής θα μπορούσαν να συμβάλουν κατάλληλες διευκρινίσεις και καλύτερη διασύνδεση με άλλες σχετικές νομοθετικές πράξεις της ΕΕ. Μεγαλύτερη σαφήνεια χρειάζεται ιδιαίτερος όσον αφορά τις διαφορές των απαιτήσεων (ως προς την ταξινόμηση των ζωνών συλλογής, τις υγειονομικές μελέτες, τα μητρώα των προστατευόμενων περιοχών, κ.λπ.)³⁹.

Οι περιβαλλοντικές επιδόσεις του τομέα υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ μπορούν να βελτιωθούν περαιτέρω. Η εν λόγω βελτίωση μπορεί να επιτευχθεί με: i) τη διασφάλιση της εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και της επίτευξης των στόχων της· ii) τον περαιτέρω μετριασμό των επιπτώσεων της υδατοκαλλιέργειας· και iii) την προώθηση της υδατοκαλλιέργειας με χαμηλότερο περιβαλλοντικό αντίκτυπο και της υδατοκαλλιέργειας η οποία παρέχει υπηρεσίες οικοσυστήματος. Προκειμένου να επιτευχθούν τα ανωτέρω, θα πρέπει να αντιμετωπιστούν τα ακόλουθα ζητήματα.

- Χρήση προσεγγίσεων που βασίζονται στον κύκλο ζωής για την εκτίμηση του περιβαλλοντικού αντίκτυπου του τομέα υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ.
- Διασφάλιση βιώσιμων συστημάτων ζωοτροφών. Αυτό σημαίνει ότι θα χρησιμοποιούνται συστατικά ζωοτροφών που παράγονται με απόλυτο σεβασμό στα οικοσυστήματα και στη βιοποικιλότητα και τα οποία, συγχρόνως, είναι κατάλληλα για τη διασφάλιση της υγείας και της καλής διαβίωσης των ζώων. Σημαίνει επίσης ότι οι παραγωγοί ζωοτροφών θα βασίζονται λιγότερο στα ιχθυάλευρα και τα ιχθυέλαια που προέρχονται από τα μη εκτρεφόμενα αποθέματα (π.χ. χρησιμοποιώντας εναλλακτικά πρωτεϊνούχα συστατικά, όπως

³⁸ Σύμφωνα με την ενδιάμεση αξιολόγηση της ανοικτής μεθόδου συντονισμού, το έγγραφο καθοδήγησης της Επιτροπής για την εφαρμογή της ενωσιακής νομοθεσίας στον τομέα της υδατοκαλλιέργειας δεν είναι επαρκώς γνωστό σε όλους τους σχετικούς παράγοντες. Οι παραγωγοί προϊόντων υδατοκαλλιέργειας γλυκών υδάτων, ειδικότερα, υποστηρίζουν ότι ο τρόπος εφαρμογής των απαιτήσεων παραγωγής σε περιοχές Natura 2000 δεν είναι πάντα κατανοητός και θεωρούν ότι είναι δύσκολη η εφαρμογή των απαιτήσεων της οδηγίας-πλαίσιο για τα ύδατα.

³⁹ Η εφαρμοστέα νομοθεσία είναι ο κανονισμός (ΕΕ) 2017/625 για τους επίσημους ελέγχους και η οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα. Με τον κανονισμό για τους επίσημους ελέγχους οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών καλούνται να αναλάβουν ένα ευρύ πρόγραμμα επίσημων ελέγχων για την παρακολούθηση των ζώντων δίθυρων μαλακίων από τα ύδατα συλλογής τους. Τα αποτελέσματα του προγράμματος αυτού αξιοποιούνται για να καθοριστεί αν η συλλογή θα πρέπει να απαγορεύεται ή να επιτρέπεται σε μια περιοχή αναλόγως του επιπέδου των μικροβιολογικών και χημικών ρύπων, στους οποίους συμπεριλαμβάνονται και οι θαλάσσιες βιοτοξίνες. Από την άλλη, με την οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών καλούνται να διασφαλίσουν ειδική προστασία των υδάτων για την παραγωγή μαλακίων. Οι οστρακοκαλλιεργητές της ΕΕ διαμαρτύρονται διότι τα κράτη μέλη δεν εφαρμόζουν ορθά την οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα όσον αφορά την καλλιέργεια μαλακίων.

τα φύκη ή τα έντομα ή τα κατάλοιπα άλλων κλάδων). Στο πλαίσιο αυτό εμπίπτουν επίσης η χρήση συμπληρωμάτων ζωοτροφών και τα αποδοτικά συστήματα διαχείρισης ζωοτροφών.

- Ανάπτυξη λύσεων για τη μείωση της χρήσης κτηνιατρικών προϊόντων και άλλων ουσιών (π.χ. αντιρρυπαντικών μέσων) εφαρμόζοντας, για παράδειγμα, ενδεδειγμένες ζωοτεχνικές πρακτικές.
- Σε περίπτωση που είναι αναγκαία η χρήση κτηνιατρικών προϊόντων και άλλων ουσιών, προώθηση της χρήσης εκείνων που έχουν μικρό περιβαλλοντικό αποτύπωμα.
- Διασφάλιση τόσο της περιβαλλοντικής παρακολούθησης των εγκαταστάσεων υδατοκαλλιέργειας, όσο και (μεταξύ άλλων) της ποιότητας των υδάτων, των απορρίψεων και των εκπομπών (οργανικής ύλης, θρεπτικών ουσιών, πλαστικών, κτηνιατρικών φαρμάκων, άλλα ρύπων ή κάθε μορφής αποβλήτων και απορριμμάτων).
- Θέσπιση πρακτικών διαχείρισης στις οποίες θα συμπεριλαμβάνεται η κατάρτιση στρατηγικής διαχείρισης κινδύνων για τον μετριασμό των επιπτώσεων (συμπεριλαμβανομένων των σχετικών με τις απορρίψεις και τις εκπομπές), για τη διαχείριση των θηρευτών και την πρόληψη των διαφευγόντων ειδών, ειδικά όσον αφορά τις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις στα τοπικά είδη και τη βιοποικιλότητα, καθώς και το ενδεχόμενο μετατροπής τους σε χωροκατακτητικά είδη.
- Περιορισμός της συνεισφοράς των δραστηριοτήτων υδατοκαλλιέργειας στα θαλάσσια απορρίμματα.
- Προώθηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και αύξηση της ενεργειακής απόδοσης.
- Εφαρμογή συστημάτων διαχείρισης αποβλήτων τα οποία συμβάλλουν στην ελαχιστοποίηση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των δραστηριοτήτων υδατοκαλλιέργειας.
- Εφαρμογή της προσέγγισης της κυκλικής οικονομίας, μεταξύ άλλων και στη χρήση των αποβλήτων.
- Προώθηση της ανάπτυξης της βιολογικής υδατοκαλλιέργειας⁴⁰ και άλλων συστημάτων υδατοκαλλιέργειας με χαμηλότερο περιβαλλοντικό αντίκτυπο, όπως: αποδοτικά από ενεργειακή άποψη συστήματα υδατοκαλλιέργειας με ανακυκλοφορία του νερού⁴¹, συστήματα ολοκληρωμένης πολυτροφικής

⁴⁰ Πρβλ. υποσημείωση 2. Η Επιτροπή ενέκρινε στις 25 Μαρτίου 2021 ένα νέο σχέδιο δράσης για την ανάπτυξη της βιολογικής παραγωγής, το οποίο προβλέπει επίσης μέτρα για την προώθηση της βιολογικής υδατοκαλλιέργειας στην ΕΕ [COM(2021) 141 final].

⁴¹ Τα συστήματα υδατοκαλλιέργειας με ανακυκλοφορία του νερού (RAS) είναι συστήματα παραγωγής τα οποία προσφέρουν: ένα πλήρως ελεγχόμενο περιβάλλον για τα ψάρια, χαμηλή κατανάλωση νερού, πλήρη έλεγχο των νόσων, αποδοτική χρήση γης, βέλτιστες στρατηγικές διατροφής και εγγύτητα στις αγορές. Παρά τις αξιόλογες δυνατότητες των συστημάτων αυτών, η εν λόγω τεχνολογία φαίνεται προς το παρόν να λειτουργεί αποδοτικά μόνο για «εξειδικευμένες αγορές» που αφορούν προϊόντα υψηλής αξίας (π.χ.

υδατοκαλλιέργειας (ΙΜΤΑ), καθώς και διαφοροποίηση σε είδη χαμηλότερου τροφικού επιπέδου (μαλάκια⁴² και άλλα ασπόνδυλα, φύκη και χορτοφάγα ψάρια).

- Προώθηση και παροχή αξίας στις μορφές υδατοκαλλιέργειας που προσφέρουν υπηρεσίες οικοσυστήματος, συμπεριλαμβανομένων των λιμνοδεξαμενών, των υγροτόπων και των υφάλμυρων υδάτων⁴³.
- Στήριξη τόσο της συντήρησης όσο και της βελτίωσης των υδάτινων γενετικών πόρων και της χρήσης της επιλεκτικής αναπαραγωγής για τα αποθέματα υδατοκαλλιέργειας⁴⁴.

2.2.2. Καλή διαβίωση των ζώων

Μεγαλύτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην καλή διαβίωση των ιχθύων, όχι μόνο λόγω του αυξανόμενου ενδιαφέροντος του κοινού, αλλά και της ζήτησης για προϊόντα αλιείας με υψηλά πρότυπα καλής διαβίωσης. Η εξασφάλιση καλών συνθηκών διαβίωσης των ιχθύων παρουσιάζει οικονομικά οφέλη και για τον κλάδο χάρη στη μείωση του κόστους και τη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων. Η νομοθεσία της ΕΕ για την καλή διαβίωση των ζώων⁴⁵ περιλαμβάνει γενικές απαιτήσεις για την εκτροφή, τη μεταφορά και τη σφαγή των εκτρεφόμενων ιχθύων. Ο κανονισμός της ΕΕ για τη βιολογική παραγωγή⁴⁶ καθορίζει ειδικότερες απαιτήσεις, όπως μέγιστα επίπεδα

σολομός, μυλοκόπι και χέλι). Τα συστήματα RAS εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν πολλές προκλήσεις: ανάγκη για μεγάλες επενδύσεις, χρήση πολλών τεχνολογικών μέσων, ανάγκη για προσωπικό με τεχνικές δεξιότητες, υψηλή χρήση ενέργειας ή προβλήματα σχετικά με τη γεύση του προϊόντος. Ωστόσο, χάρη στις τεχνολογικές εξελίξεις αναμένεται σύντομα να αντιμετωπιστούν οι σημερινές προκλήσεις. Βλ. έκθεση του Παρατηρητηρίου των Ευρωπαϊκών Αγορών Προϊόντων Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας (EUMOFA) με τίτλο «Recirculating Aquaculture Systems» στη διεύθυνση <https://www.eumofa.eu/documents/20178/84590/RAS+in+the+EU.pdf>.

⁴² Τα μαλάκια είναι διηθηματοφάγα και δεν χρειάζεται να σιτίζονται. Προσφέρουν πολλά άλλα οφέλη στο περιβάλλον, όπως βελτίωση της ποιότητας και της διαύγειας των υδάτων χάρη στην απομάκρυνση σωματιδίων, περίσσειας θρεπτικών ουσιών, οργανικών υλικών, ιών και βακτηρίων από τη στήλη ύδατος. Οι κοίτες των μαλακίων παρέχουν ζωτικής σημασίας λειτουργίες οικοσυστήματος χάρη στη δημιουργία δομών και ενδιαιτημάτων για άλλα είδη, όπως καβούρια, σκώληκες και ιχθύδια, τα οποία αποτελούν πηγή τροφής για τους ιχθύς και άλλα θαλάσσια είδη. Τα μαλάκια συμβάλλουν επίσης στην αφαίρεση του αζώτου από το περιβάλλον η οποία επιτυγχάνεται κατά τη συλλογή των ζώων. Η πρωτοβουλία «Γαλάζια ανάπτυξη για τη Βαλτική» με τη χρηματοδότηση του Interreg κατέδειξε την ικανότητα αφαίρεσης του αζώτου της μυδοκαλλιέργειας με σχοινιά. Βλ. <https://www.interreg-baltic.eu/news-detail/news/new-blue-growth-initiatives-for-the-baltic-sae-region.html>.

⁴³ Οι λιμνοδεξαμενές και οι υγροτόποι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη συγκράτηση των υδάτων και στη διατήρηση της βιοποικιλότητας.

⁴⁴ Η επιλεκτική αναπαραγωγή βασίζεται στη χρήση φυσικών (γενετικών) παραλλαγών στα επιθυμητά χαρακτηριστικά μέσω στοχευμένης επιλογής πληθυσμών, στελεχών, οικογενειών ή ατόμων.

⁴⁵ Βλ. οδηγία 98/58/ΕΚ σχετικά με την προστασία των ζώων στα εκτροφεία και κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1099/2009 του Συμβουλίου για την προστασία των ζώων κατά τη θανάτωσή τους. Η στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» προβλέπει την αξιολόγηση και αναθεώρηση της υφιστάμενης νομοθεσίας για την καλή διαβίωση των ζώων το 2023, μεταξύ άλλων όσον αφορά τη μεταφορά και τη σφαγή των ζώων.

⁴⁶ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 889/2008 της Επιτροπής σχετικά με τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 834/2007 του Συμβουλίου για τη βιολογική παραγωγή και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων όσον αφορά τον βιολογικό τρόπο παραγωγής, την επισήμανση και τον έλεγχο των προϊόντων. Εκδόθηκε ο νέος κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 2018/848 για τη βιολογική παραγωγή και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων, ο οποίος θα τεθεί σε εφαρμογή από την 1η Ιανουαρίου 2022.

πυκνότητας ζωικού πληθυσμού, περιορισμούς στη χρήση τεχνητού φωτισμού και οξυγόνου, κ.λπ. Χρειάζεται η λήψη περαιτέρω μέτρων για τη βελτίωση της καλής διαβίωσης των ιχθύων, με έμφαση:

- στην ανάπτυξη ορθών πρακτικών για την καλή διαβίωση των ιχθύων κατά την εκτροφή, τη μεταφορά και τη θανάτωση·
- στον καθορισμό δεικτών καλής διαβίωσης των ιχθύων που θα είναι κοινοί, επικυρωμένοι, συγκεκριμένοι ανά είδος, και θα μπορούν να ελεγχθούν σε όλη την αλυσίδα παραγωγής (μεταξύ άλλων, στη μεταφορά και τη σφαγή)·
- στην περαιτέρω έρευνα και καινοτομία, ειδικότερα όσον αφορά συγκεκριμένες ανά είδος παραμέτρους καλής διαβίωσης, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται οι διατροφικές ανάγκες στα διάφορα συστήματα εκτροφής· και
- στην παροχή γνώσεων και δεξιοτήτων σχετικά με την καλή διαβίωση των ιχθύων στους παραγωγούς προϊόντων υδατοκαλλιέργειας και σε άλλους παράγοντες οι οποίοι χειρίζονται ζώντα εκτρεφόμενα ψάρια.

2.3. Διασφάλιση της κοινωνικής αποδοχής και της ενημέρωσης του καταναλωτή

Η ανάπτυξη και η ανταγωνιστικότητα της υδατοκαλλιέργειας στην ΕΕ βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στην κοινωνική αποδοχή και την αναγνώριση των πλεονεκτημάτων και της αξίας των δραστηριοτήτων υδατοκαλλιέργειας και των προϊόντων υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ. Τρεις είναι οι ιδιαίτερα σημαντικοί παράγοντες για την επίτευξη της εν λόγω αποδοχής: η επικοινωνιακή προβολή της υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ, η ενσωμάτωση της υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ στις τοπικές κοινότητες και η συλλογή και παρακολούθηση δεδομένων.

2.3.1. Επικοινωνιακή προβολή της υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ

Η διασφάλιση ακριβέστερων πληροφοριών και διαφάνειας σχετικά με τον τρόπο διεξαγωγής των δραστηριοτήτων υδατοκαλλιέργειας έχει καίρια σημασία. Όταν τα τοπικά ενδιαφερόμενα μέρη έχουν αρνητική εικόνα για τις δραστηριότητες υδατοκαλλιέργειας, κυρίως όσον αφορά τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον και σε άλλες οικονομικές δραστηριότητες, αυτό συχνά εμποδίζει την ίδρυση νέων εγκαταστάσεων υδατοκαλλιέργειας. Από την άλλη, τα οφέλη της υδατοκαλλιέργειας (μεταξύ των οποίων η δημιουργία θέσεων εργασίας σε απομακρυσμένες περιοχές, η ιδιότητά της ως πηγής τροφίμων με χαμηλό αποτύπωμα άνθρακα, καθώς και η παροχή υπηρεσιών οικοσυστήματος) είναι σε μεγάλο βαθμό άγνωστα στο κοινό.

Η ενημέρωση είναι επίσης αναγκαία για να καλυφθεί η αυξανόμενη ζήτηση των καταναλωτών για βιώσιμα προϊόντα⁴⁷. Είναι σημαντικό να πληροφορούνται οι

⁴⁷ Επί του παρόντος η ζήτηση αυτή καλύπτεται σε μεγάλο βαθμό είτε μέσω της βιολογικής παραγωγής είτε μέσω ελάχιστων (συνήθως δαπανηρών) ιδιωτικών προτύπων και συστημάτων πιστοποίησης. Ωστόσο, σύμφωνα με την έκθεση του Παρατηρητηρίου των Ευρωπαϊκών Αγορών Προϊόντων Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας (EUMOFA) για τη βιολογική υδατοκαλλιέργεια της ΕΕ, παραμένει η ανάγκη

καταναλωτές για τις προσπάθειες που καταβάλλουν οι ενωσιακοί παραγωγοί, προκειμένου να μπορούν να δρέψουν τα οφέλη που συνεπάγονται η υψηλή βιωσιμότητα και τα υψηλά πρότυπα ποιότητας. Με τον τρόπο αυτόν, θα ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα των προϊόντων υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ και θα διασφαλιστούν ισότιμοι όροι ανταγωνισμού με άλλα προϊόντα υδατοκαλλιέργειας τα οποία μπορεί να μην προσφέρουν ισοδύναμη βιωσιμότητα και ποιότητα. Τέλος, η επικοινωνιακή προβολή είναι απαραίτητη για την αξιοποίηση των δυνατοτήτων ενός τομέα υδατοκαλλιέργειας με πιο διαφοροποιημένο χαρακτήρα ώστε να είναι δυνατή η αντιμετώπιση των προκλήσεων που καταγράφονται στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία. Οι προκλήσεις αυτές συμπεριλαμβάνουν την αύξηση των γνώσεων και της κατανάλωσης προϊόντων υδατοκαλλιέργειας με χαμηλότερο περιβαλλοντικό αποτύπωμα, κυρίως όσον αφορά αναξιοποίητα είδη χαμηλού τροφικού επιπέδου, όπως τα φύκη, τα οστρακοειδή και άλλα ασπόνδυλα και χορτοφάγα ψάρια.

Για τη βελτίωση των πληροφοριών που είναι διαθέσιμες στους καταναλωτές και το κοινό σχετικά με την παραγωγή προϊόντων υδατοκαλλιέργειας στην ΕΕ, απαιτείται ένας συνδυασμός διαφόρων εργαλείων, κυρίως:

- πρότυπα επισήμανσης⁴⁸ και εμπορίας⁴⁹ (η Επιτροπή εργάζεται για την αναθεώρηση των υφιστάμενων προτύπων εμπορίας για την αλιεία και για την αξιολόγηση της δυνατότητας καθορισμού προτύπων για τα προϊόντα υδατοκαλλιέργειας)·
- ενημερωτικές εκστρατείες για τον τομέα της υδατοκαλλιέργειας και την παραγωγή προϊόντων υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ οι οποίες απευθύνονται και σε εμπόρους λιανικής πώλησης·
- αποσαφήνιση της επιστημονικής βάσης του διαλόγου που αφορά τις επιπτώσεις των δραστηριοτήτων υδατοκαλλιέργειας στην ΕΕ·
- περαιτέρω εξοικείωση του κοινού με τον τομέα (άνοιγμα των εκμεταλλεύσεων στους επισκέπτες, στους οποίους συμπεριλαμβάνονται σχολεία και άλλοι πάροχοι εκπαίδευσης, παροχή περισσότερων πληροφοριών σχετικά με τις συνθήκες εκτροφής)·
- διασφάλιση της στενής και έγκαιρης συμμετοχής των αρχών και του κλάδου στις ομάδες των ενδιαφερόμενων μερών, συμπεριλαμβανομένων των ΜΚΟ·

παροχής περισσότερων πληροφοριών όσον αφορά τη βιωσιμότητα της βιολογικής υδατοκαλλιέργειας στην ΕΕ (βλ. <https://www.eumofa.eu/documents/20178/84590/Study+report+organic+aquaculture.pdf>).

⁴⁸ Ο κανονισμός ΚΟΑ ορίζει ορισμένες υποχρεωτικές απαιτήσεις όσον αφορά την ενημέρωση των καταναλωτών. Ωστόσο, στον εν λόγω κανονισμό δεν απαιτείται να αναφέρεται στο τελικό προϊόν η μέθοδος παραγωγής των προϊόντων υδατοκαλλιέργειας. Θεσπίζεται μόνο η υποχρέωση να αναφέρεται ότι πρόκειται για προϊόν «εκτροφής». Μόνο για τα προϊόντα βιολογικής υδατοκαλλιέργειας ισχύουν ειδικές μέθοδοι παραγωγής. Επιπλέον, στον κανονισμό ΚΟΑ δεν απαιτείται η παροχή πληροφοριών σχετικά με την προέλευση των μεταποιημένων προϊόντων υδατοκαλλιέργειας.

⁴⁹ Ο κανονισμός ΚΟΑ καθόρισε κοινά πρότυπα εμπορίας με τα οποία πρέπει να συμμορφώνονται τα προϊόντα αλιείας ώστε να εισέρχονται στην αγορά της ΕΕ για ανθρώπινη κατανάλωση. Ωστόσο, τα ισχύοντα πρότυπα δεν καλύπτουν τα προϊόντα υδατοκαλλιέργειας. Η στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» προβλέπει την επανεξέταση των προτύπων εμπορίας, μεταξύ άλλων για τα προϊόντα αλιείας και υδατοκαλλιέργειας.

- προώθηση της χρήσης εμπορικού σήματος και της χρήσης σημάτων ποιότητας (τα οποία υπόκεινται σε κατάλληλους ελέγχους για τη διαφύλαξη της αξιοπιστίας τους), στα οποία συμπεριλαμβάνονται οι γεωγραφικές ενδείξεις, ώστε να καλύπτονται, μεταξύ άλλων, οι παράμετροι της βιωσιμότητας· και
- προώθηση της αξίας της ενωσιακής υδατοκαλλιέργειας με έμφαση στα «τοπικά και νωπά» προϊόντα με βραχείς διαύλους διανομής.

2.3.2. Ενσωμάτωση στις τοπικές κοινότητες

Όπως ισχύει και με κάθε άλλη οικονομική δραστηριότητα, η επέκταση της υδατοκαλλιέργειας απαιτεί και την κοινωνική αποδοχή (την αποκαλούμενη «κοινωνική άδεια λειτουργίας»). Όπως προαναφέρθηκε, η εικόνα που έχουν ορισμένα ενδιαφερόμενα μέρη για τις δραστηριότητες υδατοκαλλιέργειας παραμένει αρνητική. Αυτό οφείλεται κυρίως σε ανησυχίες σχετικά με τις επιπτώσεις της υδατοκαλλιέργειας στο περιβάλλον ή στον τρόπο με τον οποίο ο τομέας έρχεται σε σύγκρουση με άλλες οικονομικές δραστηριότητες, όπως η αλιεία και ο τουρισμός. Είναι σημαντικό να δοθεί απάντηση σε αυτές τις ανησυχίες ως ακολούθως: i) διασφάλιση διαφάνειας και έγκαιρη συμμετοχή των τοπικών ενδιαφερόμενων μερών στον σχεδιασμό δραστηριοτήτων υδατοκαλλιέργειας· και ii) επιδίωξη συνεργειών με υφιστάμενες δραστηριότητες (π.χ. αλιεία, τουρισμός, μεταποιητική βιομηχανία) και προστατευόμενες περιοχές. Επιπροσθέτως, υπάρχουν σημαντικές δυνατότητες δημιουργίας τοπικών αξιακών αλυσίδων και βραχειών αλυσίδων εφοδιασμού, οι οποίες αναμένεται να συμβάλλουν στην παραγωγή τροφίμων βιώσιμων από περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική άποψη. Χάρη στην πείρα που αποκομίστηκε από το έργο των τοπικών ομάδων δράσης αλιείας (ΤΟΔΑ)⁵⁰, καθώς και από τα έργα που χρηματοδοτούνται από το ΕΤΘΑ σε ορισμένα κράτη μέλη, έχουν αναδειχθεί ορισμένες ορθές πρακτικές στον εν λόγω τομέα.

2.3.3. Δεδομένα και παρακολούθηση

Η συλλογή δεδομένων ακριβείας είναι απαραίτητη προκειμένου να διασφαλίζεται ο κατάλληλος σχεδιασμός των δραστηριοτήτων υδατοκαλλιέργειας. Τα ακριβή δεδομένα είναι επίσης απαραίτητα για την αξιολόγηση και την παρακολούθηση των κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών επιδόσεων του τομέα της υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ. Ομοίως, η διαφάνεια και η υποβολή δεδομένων αποτελούν σημαντικά στοιχεία για τη διατήρηση της εμπιστοσύνης του καταναλωτή και άλλων ενδιαφερόμενων μερών στον τομέα. Προβλέπονται πολλές υποχρεώσεις υποβολής που αφορούν τον τομέα στο πλαίσιο διαφόρων ενωσιακών και εθνικών νομοθετικών πράξεων. Ωστόσο, τα δεδομένα που συλλέγονται είναι ως επί το πλείστον κοινωνικοοικονομικά δεδομένα σχετικά με τη θαλάσσια υδατοκαλλιέργεια ή την υγεία των ζώων, ενώ περιορισμένα είναι τα δεδομένα που υποβάλλονται όσον αφορά τους περιβαλλοντικούς δείκτες που αφορούν

⁵⁰ Το Δίκτυο Αλιευτικών Περιοχών (FARNET) κατάρτισε ήδη οδηγό για την ενσωμάτωση της υδατοκαλλιέργειας στις τοπικές κοινότητες (https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet2/library/guide/integrating-aquaculture-within-local-communities_el), καθώς και οδηγό για την κυκλική οικονομία στους τομείς της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας (https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet2/library/farnet-guide-17-circular-economy-fisheries-and-aquaculture-areas_el).

ειδικά την υδατοκαλλιέργεια⁵¹. Επομένως, είναι απαραίτητη η βελτίωση του συντονισμού των υποχρεώσεων υποβολής και ο εξορθολογισμός των διαδικασιών υποβολής μεταξύ των διαφόρων υπηρεσιών. Απαραίτητη είναι επίσης η παροχή πιο δομημένης καθοδήγησης προς τα κράτη μέλη σχετικά με τον τρόπο απόκτησης και υποβολής δεδομένων. Η υποβολή δεδομένων θα πρέπει να ισχύει και για τους περιβαλλοντικούς δείκτες και να καλύπτει κάθε μορφή παραγωγής προϊόντων υδατοκαλλιέργειας και όχι μόνο τη θαλάσσια υδατοκαλλιέργεια⁵².

2.4. Ενίσχυση γνώσεων και καινοτομίας

Οι γνώσεις και η καινοτομία (μεταξύ άλλων, η χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας) έχουν καθοριστική σημασία για την επίτευξη των άλλων στόχων που ορίζονται στην παρούσα ανακοίνωση για τον τομέα της υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ. Τα στοιχεία αυτά είναι ιδιαίτερα σημαντικά για την οικοδόμηση ανθεκτικότητας και ανταγωνιστικότητας της υδατοκαλλιέργειας και τη διασφάλιση της πράσινης μετάβασης του τομέα.

Το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη», το προσεχές πρόγραμμα-πλαίσιο της ΕΕ για την έρευνα και την καινοτομία, προσφέρει μια σημαντική ευκαιρία για να πραγματοποιηθεί ένα βήμα προόδου στον εν λόγω τομέα. Η έρευνα και η καινοτομία στη βιώσιμη υδατοκαλλιέργεια αποτελεί σημαντική προτεραιότητα στο πλαίσιο του προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη». Απαιτείται η λήψη αποφασιστικών μέτρων υπέρ της υδατοκαλλιέργειας προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η έρευνα και η καινοτομία: i) ανταποκρίνονται ταχύτερα στις σύγχρονες και τις μελλοντικές προκλήσεις και ευκαιρίες του τομέα· ii) αποτρέπουν την αλληλεπικάλυψη των προσπαθειών· και iii) συμβάλλουν στη δημιουργία συνεργειών. Ειδικότερα, απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες στους ακόλουθους τομείς.

- Δημιουργία ενός πλαισίου συνεργασίας στο οποίο θα συμμετέχουν οι δημόσιες αρχές, ο κλάδος, οι ερευνητές και οι πάροχοι εκπαίδευσης, τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό/τοπικό επίπεδο. Στο εν λόγω πλαίσιο θα πρέπει να συμπεριλαμβάνεται η ανάπτυξη συνεργατικών σχηματισμών καινοτομίας με σκοπό τη βιώσιμη υδατοκαλλιέργεια⁵³.
- Προαγωγή της ανάπτυξης και της συνδυαστικής αξιοποίησης των ισχυρών σημείων της έρευνας και της καινοτομίας τα οποία απαντούν στα κράτη μέλη και στις περιφέρειες. Στη διαδικασία αυτή θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται

⁵¹ Σύμφωνα με την περιβαλλοντική νομοθεσία της ΕΕ, απαιτείται η παροχή πληροφοριών σχετικά με την κατάσταση των υδατικών οικοσυστημάτων και την ποιότητα των υδάτων, αλλά δεν περιλαμβάνονται υποχρεώσεις υποβολής δεδομένων ειδικά για τις δραστηριότητες υδατοκαλλιέργειας.

⁵² Σύμφωνα με την πρόταση της Επιτροπής για το νέο πολυετές πρόγραμμα της ΕΕ για τη συλλογή δεδομένων βάσει του πλαισίου συλλογής δεδομένων (που θα εφαρμοστεί από το 2022), τα κράτη μέλη θα συλλέγουν κοινωνικοοικονομικά δεδομένα σχετικά με τα γλυκά ύδατα όταν η εθνική παραγωγή προϊόντων υδατοκαλλιέργειας γλυκών υδάτων υπερβαίνει ορισμένα όρια (1 % ενωσιακή παραγωγή, 10 % εθνική παραγωγή).

⁵³ Οι συνεργατικοί σχηματισμοί εξασφαλίζουν τη συνεργασία μεταξύ παραγόντων καινοτομίας, όπως τα πανεπιστήμια, και ΜΜΕ. Με τον τρόπο αυτόν, προωθείται η δημιουργία περισσότερων θέσεων εργασίας και διευκολύνεται η καταχώριση περισσότερων διεθνών εμπορικών σημάτων και διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας.

στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης με στόχο τη δημιουργία ολοκληρωμένων αξιακών αλυσίδων σε όλη την ΕΕ.

- Προαγωγή της ουσιαστικής διάδοσης των αποτελεσμάτων της έρευνας και της καινοτομίας στους τελικούς χρήστες του κλάδου και στο ευρύ κοινό, καθώς και αξιοποίησή τους, μεταξύ άλλων παρακολουθώντας εντατικά την εκπόνηση και την υλοποίηση εμπεριστατωμένων σχεδίων διάδοσης και αξιοποίησης χρηματοδοτούμενων από την ΕΕ έργων.
- Προώθηση της συμπληρωματικότητας και των συνεργειών μεταξύ των ερευνητικών έργων.
- Διευκόλυνση της πρόσβασης στα κονδύλια της ΕΕ για την έρευνα και την καινοτομία στον τομέα της υδατοκαλλιέργειας, χάρη στην παροχή ευκρινούς επισκόπησης της διαθέσιμης ενωσιακής χρηματοδότησης.

Για τη μεταφορά της καινοτομίας στον τομέα της υδατοκαλλιέργειας απαιτείται η προώθηση των επενδύσεων σε καινοτόμες λύσεις. Οι επενδυτές εισέρχονται συχνά σε ανεξερεύνητα εδάφη όταν επενδύουν στην καινοτομία. Η πρωτοβουλία BlueInvest της ΕΕ (η οποία προωθεί επίσης την καινοτομία στην υδατοκαλλιέργεια) θα εξακολουθήσει να φέρνει σε επαφή τους επενδυτές με τους επιχειρηματίες. Θα θεσπιστεί χρηματοοικονομικό μέσο με τη συνεισφορά του ΕΤΘΑΥ και του προγράμματος InvestEU, το οποίο θα είναι διαθέσιμο για τη στήριξη των επενδύσεων σε δραστηριότητες και τεχνολογίες βιώσιμης υδατοκαλλιέργειας. Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα μπορούν επίσης να αξιοποιούν κονδύλια στο πλαίσιο του μελλοντικού ΕΤΘΑΥ για τη στήριξη των επενδύσεων του τομέα υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ σε καινοτόμες λύσεις.

Για τη δημιουργία ενός καινοτόμου τομέα υδατοκαλλιέργειας απαιτείται επίσης η ανάπτυξη κατάλληλων δεξιοτήτων. Κάτι τέτοιο μπορεί να επιτευχθεί με την προώθηση εξειδικευμένων προγραμμάτων σπουδών και γνώσεων σχετικά με την υδατοκαλλιέργεια (π.χ. σπουδές κτηνιατρικής με εξειδίκευση στους ιχθύς και κατάρτιση των επιχειρηματιών υδατοκαλλιέργειας σε θέματα υγείας των ιχθύων), καθώς και της δια βίου κατάρτισης για τους καλλιεργητές όσον αφορά καινοτόμες προσεγγίσεις του τομέα της υδατοκαλλιέργειας.

3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η βιώσιμη υδατοκαλλιέργεια στην ΕΕ μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην παροχή δημόσιων αγαθών. Τα αγαθά αυτά συμπεριλαμβάνουν: i) θρεπτικά και υγιεινά τρόφιμα με περιορισμένο περιβαλλοντικό αποτύπωμα· ii) οικονομική ανάπτυξη και ευκαιρίες απασχόλησης για τις παράκτιες και αγροτικές κοινότητες· iii) μείωση της ρύπανσης· iv) διατήρηση των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας· και v) συμβολή στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Η παρούσα ανακοίνωση ανοίγει τον δρόμο ώστε η υδατοκαλλιέργεια της ΕΕ να αναδειχθεί σε σημείο αναφοράς ως ένας τομέας που χαρακτηρίζεται από ανθεκτικότητα και ανταγωνιστικότητα και αποτελεί παγκόσμιο πρότυπο βιωσιμότητας και ποιότητας. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, είναι απαραίτητη η στήριξη όλων των σχετικών παραγόντων (συμπεριλαμβανομένων των κρατών μελών της ΕΕ, του κλάδου υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ και άλλων ενδιαφερόμενων μερών όπως οι ΜΚΟ) για την υλοποίηση των εν λόγω

κατευθυντηρίων γραμμών και των συνιστώμενων δράσεων που διατυπώνονται στο παράρτημα της παρούσας ανακοίνωσης. Η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη της ΕΕ να διασφαλίσουν τα κατάλληλα μέσα για την υλοποίηση των εν λόγω κατευθυντήριων γραμμών και δράσεων.

Για την υλοποίηση των κατευθυντήριων γραμμών είναι επίσης απαραίτητη η στήριξη της βιώσιμης μετάβασης του τομέα υδατοκαλλιέργειας, διασφαλίζοντας την αποτελεσματική και αποδοτική χρήση της δημόσιας χρηματοδότησης και την προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων. Στο παράρτημα της παρούσας ανακοίνωσης διατυπώνονται συστάσεις για δράσεις προκειμένου να επιτευχθεί ο εν λόγω στόχος. Ειδικότερα, η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη της ΕΕ να λάβουν υπόψη τις προτεραιότητες που τίθενται στις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά την παροχή στήριξης στον τομέα από τα ενωσιακά και εθνικά κονδύλια.

Προκειμένου όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη να στηρίζουν την υλοποίηση των εν λόγω κατευθυντήριων γραμμών, η Επιτροπή θα θεσπίσει έναν μηχανισμό συνδρομής της υδατοκαλλιέργειας της ΕΕ. Ο μηχανισμός αυτός θα λειτουργεί ως εργαλείο για τη διευκόλυνση της Επιτροπής, των κρατών μελών της ΕΕ, του κλάδου και άλλων ενδιαφερόμενων μερών όσον αφορά την κατάρτιση περαιτέρω κατευθυντήριων γραμμών και την ενοποίηση των βέλτιστων πρακτικών στα πεδία που καλύπτονται από την παρούσα ανακοίνωση. Ο μηχανισμός συνδρομής θα συμβάλει επίσης στην υλοποίηση των εν λόγω κατευθυντήριων γραμμών και των βέλτιστων πρακτικών. Ο μηχανισμός αυτός θα περιλαμβάνει μια δικτυακή πλατφόρμα με προσβάσιμη βάση γνώσεων για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (για παράδειγμα, έναν οδηγό σχετικά με τη χρηματοδότηση της ΕΕ και μια βάση δεδομένων με τα χρηματοδοτούμενα από την ΕΕ έργα του τομέα).

Η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη της ΕΕ να προωθήσουν ενεργά τους στόχους και τις αρχές που ορίζονται στην παρούσα ανακοίνωση, ιδίως την ανάγκη για βιώσιμη ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας με τρόπο που να σέβεται το περιβάλλον, στα εξής πεδία: i) στρατηγικές θαλάσσιες λεκάνες· ii) διμερείς συμφωνίες· και (iii) συμμετοχή σε διεθνή φόρα (π.χ. στον FAO).

Η Επιτροπή θα προβεί, το αργότερα τέσσερα έτη μετά τη δημοσίευση της παρούσας ανακοίνωσης, σε αξιολόγηση: i) της προόδου που έχει σημειωθεί στην ανάπτυξη των συνιστώμενων δράσεων του παραρτήματος· και ii) της αποτελεσματικότητας των δράσεων αυτών όσον αφορά την επίτευξη των στόχων που καθορίζονται στις παρούσες νέες στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές· έχει μάλιστα τη δυνατότητα να προσαρμόσει καταλλήλως τις δράσεις αυτές. Έως το 2029 θα έχει διεξαχθεί αξιολόγηση των νέων στρατηγικών κατευθυντήριων γραμμών, στο πλαίσιο της οποίας θα αξιολογηθούν η αποδοτικότητα, η αποτελεσματικότητα, η συνοχή, η συνάφεια και η προστιθέμενη αξία τους για την ΕΕ, με στόχο την εξαγωγή τεκμηριωμένων στοιχείων και τη στήριξη της απόφασης σχετικά με τα επόμενα βήματα μετά το 2030.